

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus CUPOREn lausunto koskien valtion talousarvioesitystä vuodelle 2026

Viite: Sivistysvaliokunta

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore toteaa valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2026

Yleisesti

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen lausuntoa valtion talousarviosta sivistysvaliokunnan toimialan osalta; eli OKM:n hallinnonala pois lukien kirkollisasiat.

Yleisenä huomiona Cupore toteaa, että valtion talouden tarkasteluissa budjetin sisäiset siirrot momenttien välillä vaikeuttavat olennaisesti vuosien välistä vertailua. Jotta kokonaiskuva säilyisi selkeänä, siirrot tulisi dokumentoida läpinäkyvästi ja keskitetysti.

Cupore haluaa nostaa esiin myös, että opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan ehdotetut toimintamenosäästöt vuonna 2026 (ehdotettu toimintamenosäästö 11,8 milj. euroa vuodesta 2025) ovat toiseksi suurimmat kaikkiaan 14 päätoimiluokkaan ehdotetuista toimintamenosäästöistä. Samaan aikaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla suunnitellaan huomattavan suuria uudistuksia kuten Sivistyshallinto 2030 -uudistushankkeen toimeenpanoa. Lisäksi *Kulttuuripoliittisen selonteon* (VN, 2024) toimeenpanon on tarkoitus käynnistyä ensi vuonna.

Selonteon vision mukaan 2040-luvulla taide ja kulttuuri ovat Suomea vahvistava ja yhdistävä voima. Onnistuneen kulttuuripolitiikan seurauksena ihmisten kokemaa osallisuutta ja merkityksellisuutta tuottavat laaja-alaista sivistystä, hyvinvointia sekä yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa yhteistyössä muiden politiikan alojen kanssa. Selonteossa Suomen pitkän aikavälin kulttuuripolitiikka perustuu neljään tavoitteeseen: kulttuuri on muutosvoima, kulttuurin tekijät ja sisällöt ovat avainasemassa, kulttuuri on jokaisenoikeus sekä kansainvälinen vaikuttavuus.

Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpano on esimerkki vaalikaudet ylittävästä toiminnasta. Muun muassa Valtiotalouden tarkastusvirasto korostaa julkaisussaan *Vaalikaudet ylittävien hankkeiden ja uudistusten valmistelu* (2024), että valmisteluprosesseissa ja hankehallinnassa tulee huolehtia tuloksellisuuden perusedellytyksistä. Näihin kuuluvat riittävät resurssit (emt. s. 5). Kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteiden toteuttaminen edellyttää myös taloudellisia resursseja.

Cupore haluaa myös todeta yleisenä huomiona, että valtiontalouden kokonaisuudessa taiteen ja kulttuurin rahoitusosuus on jo entuudestaan pieni. Vuonna 2019 taiteen ja kulttuurin (ml. Yle) kaikilta hallinnonaloilta yhteensä saama rahoitus oli noin 1,3 miljardia euroa (Jakonen ym. 2021, s. 7). Vuodelle 2026 opetus- ja kulttuuriministeriön taiteen ja kulttuurin momentille (29.80) ehdotetaan 547 miljoonan euron rahoitusta, mikä vastaa noin 0,6 prosenttia valtion talousarviomenoista. Osuus on pysynyt ennallaan viime vuoteen verrattuna, mutta laskenut vuodesta 2023, jolloin se oli 0,7 prosenttia, joskin vuosien välinen vertailu ei ole budjettilukujen välisten siirtojen takia aina mielekästä. Monet toimijat ovat jo pidempään kampanjoineet tämän osuuden nostamisesta yhteen prosenttiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toimintamenot ja ehdotetut säästöt tulee suhteuttaa koko valtiontalouden kokonaisuuteen ja mittakaavaan. Rahoitustieto osoittaa, että tässä kokonaisuudessa taiteen ja kulttuurin rahoituksesta leikkaaminen ei voi tuoda huomattavaa rahallista säästöä. Sen sijaan taiteen ja kulttuurin pienessä rahoitusosuudessa pienetkin muutokset ovat suhteessa isoja, ja niillä on huomattavia vaikutuksia osana laajempaa taiteen ja kulttuurin systeemiä ja sen elinvoimaa. Taide ja kulttuuri toimivat kaikkialla yhteiskunnassa: ne ovat kulttuurin tulevaisuustyöryhmän *Kulttuurin aika on nyt ja aina: Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmän ehdotukset seuraavalle hallituskaudelle* -raportin (OKM, 2022) mukaan kansakuntamme tärkeintä pääomaa (s. 7). Säästö kulttuurista on tämän pääoman heikentämistä. *Kulttuuripoliittisen selonteon* ensimmäinen toimenpide-ehdotus on huolehtiminen kulttuurin tulevaisuuskestävästä perustasta (VN, 2024, s. 25).

Cupore haluaa nostaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan (pääluokka 29) talousarviosta esiin myös seuraavat huomiot:

1. Toimintamenosäästöt heikentävät kulttuuripoliittisten tavoitteiden toteutusta

Voimassa olevan Petteri Orpon hallitusohjelman kulttuuripoliittiset tavoitteet ovat strategisia ja laaja-alaisia. Yksittäisten kehittämiskohteiden sijaan hallituksen kulttuuripoliittiset tavoitteet keskittyvät pääosin laajempiin painopisteisiin. Näitä ovat kulttuurin kansainvälisyys, vienti ja maakuvan edistäminen, luovat alat, kulttuurialan sosiaali- ja työttömyysturva-asiat, kulttuuri sosiaali- ja terveydenhuollossa, lasten ja nuorten kulttuuri, lukeminen, tekijänoikeus sekä taiteen perusopetus. (VNK, 2023.)

Talousarviossa taiteen ja kulttuurin määrärahoihin ehdotetaan noin 547,5 miljoonaa euroa. Vaikka summa on 9,5 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa, sisältää ehdotus kaikkiaan 10,18 miljoonan euron säästön opetus- ja kulttuuriministeriön jakamiin taiteen ja kulttuurin avustuksiin. Budjettiriihessä yritystukiin kohdennetun 7,8 miljoonan euron lisäksi näihin avustuksiin kohdistuu sekä kehysriihessä päätetty 1,6 miljoonan euron säästö kulttuuritilojen investointiavustuksiin että kertaluonteinen 0,78 miljoonan euron toimintamenosäästö.

Yhdelle toimialle kohdennettavana leikkauksena erityisen merkittävä on Suomen elokuvasäätien tukien supistaminen 5,5 miljoonalla eurolla. Nämä leikkaukset heikentävät suoraan alan toimintamahdollisuuksia ja johtavat tuotannon vähenemiseen, mikä oletettavasti näkyy nopeasti sekä tuloksissa että työllisyydessä vaarantaen samalla pitkäjänteisen kehittämisen ja alan elinvoiman.

Taiteen edistämiskeskuksen valtionavustuksiin esitetään 1,3 miljoonan euron leikkausta hallituksen vuoden 2026 talousarvioesityksessä. Taiken määrärahat pienenevät kolmatta vuotta peräkkäin. Leikkaus kohdentuu harkinnanvaraisiin ei-lakisäateisiin valtionavustuksiin, ja niiden osalta leikkaus on noin 5 prosenttia.

Taide- ja kulttuuriala on jo ennestään heikentynyt aiempien säästötoimien seurauksena. Vaikka leikkausten tarkat kohdennukset eivät vielä ole tiedossa, ne tulevat vääjäämättä koskemaan sellaisia toimijoita ja aloja, jotka ovat jo nyt joutuneet leikkauksista kärsimään.

Valtionavustukset – pienetkin – ovat monille organisaatioille elintärkeitä, ja niiden merkitys saajatahojen toiminnalle on usein ratkaiseva. Jyväskylän yliopiston kesällä 2025 julkaistun kyselytutkimuksen mukaan tähän mennessä toteutuneiden leikkausten vaikutukset näkyvät kentällä selvästi, eivätkä nykyiset määrärahat riitä perus- tai kehittämistoiminnan tavoitteiden saavuttamiseen. Leikkaukset heikentävät perustoimintaa, mutta ennen kaikkea toiminnan kehittämistä ja kansainvälistymistä. (Manninen, Pyykkönen & Heikkilä, 2025.)

Ylipäättään nyt taiteen ja kulttuurin määrärahoihin ehdotettavat toimintamenosäästöt poikkeavat tiede- ja kulttuuriministerin huhtikuussa antamasta tiedosta, jonka mukaan hallituksen puoliväliriihessä sovittiin, ettei kulttuurin määrärahoihin kohdistu säästöjä eikä aiemmin päätetyistä sopeutumista kohdistu kulttuuriin lisäsäästöjä (OKM, kolumni 25.4.2025). Pitkäjänteisyyden ja ennakoitavuuden puute julkisessa rahoituksessa vaikeuttavat huomattavasti toimintaedellytyksiä taide- ja kulttuurialalla, joilla näkemyksemme mukaan – toisin kuin hallituksen esityksessä väitetään (s. 350) – edelleen toivutaan muun muassa koronapandemian vaikutuksista.

Talousarviossa esitetyt leikkaukset paitsi OKM:n hallinnonalalle myös muille hallinnonaloille heikentävät kulttuuripoliittisten tavoitteiden toteutusta. Esimerkiksi kunnissa kirjastoihin, taiteen perusopetukseen tai muuhun kulttuuritoimintaan vaikuttaa kuntien valtionosuuksiin asetettava indeksijarru. Kuntien talouden tiukentaminen vaikuttaa myös valtionosuusrahoitusta saavaan teatteri-, museo- ja orkesterikenttään.

Kulttuuri on työvoimaintensiivinen ala, jonka positiiviset vaikutukset leviävät laajasti talouteen. Leikkausten konkreettiset vaikutukset kohdistuvat samalla myös kulttuurin toimialojen mahdollisuuteen työllistää ammattilaisia. Ennen mahdollisia lisäleikkauksiakaan kulttuurialojen työllisyys ei kaikilta osin ole palautunut pandemiaa edeltävälle tasolle.

Taiteen ja kulttuurin pienessä rahoitusosuudessa pienetkin muutokset ovat suhteessa isoja, ja niillä on huomattavia vaikutuksia osana laajempaa taiteen ja kulttuurin systeemiä ja sen elinvoimaa. Hallituksen esityksessä todetaan, että ”Taiteella ja kulttuurilla on itseisarvo. Luovilla aloilla sekä tapahtuma-alalla on merkittävä työllisyys- ja kasvupotentiaali. Luovien alojen työpaikkoja lisätään ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta parannetaan” (s. 351). Hallituksen esitykseen kirjattuna tavoitteena on, että kulttuurialojen osuus arvonnalisäyksestä nousee yli vuoden 2008 tason (3,6 % bruttokansantuotteesta) (s. 352). Esimerkiksi elokuvan tuotantotukien ja Taiken kautta jaettavien yhteisöavustusten, alueille kohdennettavan rahoituksen sekä taiteen kohdeapurahojen leikkaukset eivät edistä työpaikkojen lisäämisen tai kulttuuripalveluiden saatavuuden tavoitetta sen paremmin kuin tavoitetta parantaa kulttuurialojen osuutta bruttokansantuotteestaan.

2. Toimintamenoasäästöt vaikuttavat alueelliseen yhdenvertaisuuteen ja palvelujen saatavuuteen eri puolilla Suomea

Valtionavustuksiin kohdistuvat leikkaukset tarkoittavat vääjäämättä myös taiteen ja kulttuurin alueellisen saatavuuden heikentymistä. Yhteisöille suunnattujen valtionavustusten leikkaukset ovat jo monin osin kohdistuneet suomalaisen yhteiskuntakehityksen ja -järjestyksen kannalta historiallisesti tärkeään järjestökenttään.

Cuporessa toteutetun taiteen ja kulttuurin vapaan kentän rahoitusleikkauksia ja niiden alueellista kohdentumista käsittelevän katsauksen (Sokka & Nokela, 2025a) mukaan ao. tarkastelun kattamia yhteisötoimijoille ja muulle vapaalle kentälle suunnattuja valtionavustuksia (ml. festivaaliavustukset) leikattiin vuodesta 2023 vuoteen 2025 noin viisi miljoonaa euroa. On huomattava, että luku ei sisällä kaikkia mahdollisia valtionavustuksia.

Etenkin sellaisissa maakunnissa, joissa toimijoiden määrä on lähtökohtaisesti pieni, leikkauksilla voi olla kauaskantoisia seurauksia, joita on puuttuvien tietojen vuoksi ollut toistaiseksi hyvin vaikeata edes arvuutella. Cuporen tarkastelussa taiteenalojen yhteisöjen ja vapaan kentän sekä tapahtumien valtionavustusten muutoksiin vuosien 2023 ja 2025 (toukokuun) välillä todetaan, että esimerkiksi festivaali- ja yhteisöavustusten muutokset näkyvät suurimpina niissä maakunnissa, joissa on ollut jo lähtökohtaisesti niukasti kyseisiä avustuksia. Huolestuttavasti myös suurimmat vos-rahoituksen muutokset näkyvät osittain samoilla alueilla. (Sokka & Nokela, 2025a.)

Alueellisesta näkökulmasta myös kuntien merkitys kulttuuritoiminnan rahoittajana ja tuottajana on merkittävä. Syksyn Kuntatalousohjelman mukaan kuntien talousnäkymät heikkenevät edelleen (valtiovarainministeriö, 2025). Yksittäisissä kunnissa talouden näkymät vaihtelevat voimakkaasti, ja eriytymiskehityksen voidaan olettaa jatkuvan myös kulttuuripalvelujen tarjonnan osalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat v. 2026 arviolta 1,3 mrd. euroa. Ne vähenevät vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna vajaalla miljoonalla eurolla. Hallinnonalan valtionavustuksista kunnille kohdistuu arviolta 191 milj. euroa, ja ne vähenevät vuoden 2025 varsinaisesta talousarviosta n. 17 milj. euroa. (TA2026, Y93.) Kulttuuritoiminnan valtionosuuksia sisältyy myös valtiovarainministeriön jakamaan peruspalvelujen valtionosuuteen. Valtionosuus on yleiskatteista, eli kunnat päättävät itse sen kohdentamisesta. Viimeisimmässä peruspalvelujen arvioinnissa kunnat näkivät kansallisen

tason rahoituksen ja ohjauksen sekä niiden muutokset yhtenä keskeisimpänä kehityssuuntana, joka vaikuttaa kuntien kulttuuritoiminnan järjestämiseen tulevaisuudessa (Ruusuvirta, Renko & Nokela, 2024).

3. Toimintamenosäästöjä kohdennetaan ilman kattavaa tietopohjaa tai vaikuttavuusarvioita

Taiteen ja kulttuurin budjettiluvun (29.80) muutosten seurantaan vaikeuttavat rahoituksen siirrot budjetin lukujen välillä. Näistä siirroista ei aina ole tietoa budjettia valmistelevan hallinnon ulkopuolella. Tieto taiteen ja kulttuurin budjettilukuun (29.80) kohdennetuista toimintamenosäästöistä on kokonaisuudessaan hajanaista. Kuluvana vuonna 2025 varsinaisen talousarvion määräraha on OKM:n ilmoittaman tiedon mukaan noin 22 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2023. (Sokka & Nokela, 2025b.)

Tietoon perustuvan päätöksenteon kannalta on ongelmallista, että kattavia vaikuttavuusarvioita leikkausten vaikutuksista ei julkisten tietojen mukaan olla tehty. Esimerkiksi nyt esitetyn elokuvan tuotantotukien merkittävän supistamisen vaikutuksia ei olla syvällisesti arvioitu. Suomen elokuvasäätiö on arvioinut, että leikkaukset vaarantavat muun muassa elokuvaalaissa Suomen elokuvasäätiölle määrättyjen tehtävien täysimääräisen täyttämisen.

Cupore haluaa nostaa esiin tutkimuksen merkityksen taiteen ja kulttuurin toimialojen sekä niiden toimintaedellytysten seurannassa ja arvioinnissa. Cupore kiittää hallituksen sitoutumista valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen nostamiseen 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Kokonaisuudessaan Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä hallitusohjelman sekä parlamentaarisen TKI-työryhmän tekemien linjausten mukaisesti.

Tällä hetkellä valtaosa julkisen sektorin tutkimus- ja kehittämistoiminnan menoista kohdistuu tekniikan alan ja luonnontieteiden tutkimus- ja kehittämistoimintaan (Suomen virallinen tilasto (SVT): Tutkimus- ja kehittämistoiminta). Hallituksen esityksessä todetaan, että ”Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistamalla tuetaan teknologista kehitystä, tuottavuutta ja talouden rakennemuutosta. Luovat alat ja aineettomat sisällöt tukevat hyvinvointia ja kestäväää kasvua.” (s. 350.) OKM toimii tutkimus- ja innovaatiotoimintaa koordinoivana ministeriönä (Tutkimus- ja innovaationeuvosto).

Olisi toivottavaa, että kulttuuri ja luovat alat tunnistettaisiin nykyistä paremmin valtion TKI-politiikassa. Kulttuuri- ja luovien alojen erityispiirteet tulisi ottaa paremmin huomioon myös rahoitus- ja tukijärjestelmien toimeenpanossa. Muun muassa Cuporen *Luovat alat kulttuuri-, elinkeino- ja innovaatiopolitiikassa* -julkaisun (Sokka, Karttunen & Luonila, 2025) mukaan tilanteen parantaminen käytännössä edellyttää ministeriöiden välisen yhteistyön kehittämistä.

Kulttuuripoliittisessa selonteossa (VN, 2024, s. 26) yhtenä toimenpiteenä halutaan vahvistaa kulttuurialaa koskevan tietoperustan ajantasaisuutta, kattavuutta ja yhteen toimivuutta sekä parantaa tiedon hyödynnettävyyttä alan vaikuttavuuden tunnistamiseksi, päätöksenteon pohjaksi ja toiminnan suuntaamiseksi. Cupore muistuttaa, että tutkimusta tulee voida tehdä monipuolisesti ja monitieteisistä lähtökohdista. Innovaatiotoiminta liitetään usein yksipuolisesti teknologiseen tutkimus- ja kehittämistyöhön. Muun muassa kulttuuripoliittisen selonteossa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja seuraamiseksi myös kulttuurin tutkimus, yhteiskuntatieteellinen tutkimus ja humanistiset tieteet ovat merkityksellisiä.

Kiitän kulttuuripoliittikan tutkimuskeskus Cuporen puolesta tilaisuudesta saada lausua arviomme valtion tulo- ja menoarviosta vuodelle 2026.

Helsingissä 6 lokakuuta 2025

Johanna Tuukkanen
johtaja

Lausunnossa käytettyjä lähteitä

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2026. Saatavilla:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_99+2025.pdf

Jakonen, O. & Renko, V. (2024). Kuinka tehdä vaalikaudet ylittävä kulttuuripoliittinen selonteko? Blogi. Kulttuuripoliitiikan tutkimuskeskus Cupore. Saatavilla: <https://www.cupore.fi/uutishuone/kuinka-tehda-vaalikaudet-ylittava-kulttuuripoliittinen-selonteko/>

Jakonen, O., Kurlin Niiniahio, A., Oksanen-Särelä, K. & Sokka, S. (2021). Mahdollisesti kulttuuria?: Valtion kulttuurirahoitus Suomessa vuonna 2019. Cuporen työpapereita 13. Kulttuuripoliitiikan tutkimuskeskus Cupore. Saatavilla: https://www.cupore.fi/wpcontent/uploads/2024/01/cuporen_tyopapereita_13_mahdollisesti_kulttuuria.pdf

Manninen, M., Pyykkönen, M. & Heikkilä, A. (2025). Taiteen ja kulttuurin valtionrahoituksen nykytila. Selvitys vuoden 2024 harkinnanvaraisten valtionavustusten määrärahaileikkauksista ja niiden vaikutuksista. YFI julkaisuja 22, Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_103872

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2022). Kulttuurin aika on nyt ja aina. Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmän ehdotukset seuraavalle hallituskaudelle. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2022:23. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164225/OKM_2022_23.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2025). Kulttuuritoimintaan ei kohdistu säästöjä. Kolumni, 25.4.2025. <https://okm.fi/-/kulttuuritoimintaan-ei-kohdistu-saastoja-1>

Renko, V. (2023). Säästö kulttuurista ei ole säästöä. Blogi. Kulttuuripoliitiikan tutkimuskeskus Cupore. Saatavilla: <https://www.cupore.fi/uutishuone/saasto-kulttuurista-ei-ole-saastoa/>

Ruusuvirta, M., Renko, V. & Nokela, S. (2024). Peruspalvelujen arviointi 2023: kuntien kulttuuritoiminta. Cuporen katsaukset 23.8.2024.

Sokka, S. & Nokela, S. (2025a.) Katsaus taiteen ja kulttuurin vapaan kentän rahoitusleikkauksiin ja niiden alueelliseen kohdentumiseen. Kulttuuripoliitiikan tutkimuskeskus Cupore. Saatavilla: <https://www.cupore.fi/uutishuone/katsaus-taiteen-ja-kulttuurin-vapaan-kentan-rahoitusleikkauksiin-ja-niiden-alueelliseen-kohdentumiseen/#otsikko-3>

Sokka, S. & Nokela, S. (2025b.) Suuntaviivoja valtion talousarvion taiteen ja kulttuurin budjettiluvun (29.80) muutosten seurantaan. Blogi. Kulttuuripoliitiikan tutkimuskeskus Cupore. Saatavilla: <https://www.cupore.fi/uutishuone/suuntaviivoja-valtion-talousarvion-taiteen-ja-kulttuurin-budjettiluvun-29-80-muutosten-seurantaan/>

Sokka, S., Karttunen, S. & Luonila, M. (2025). Luovat alat kulttuuri-, elinkeino- ja innovaatiopolitiikassa. Hajanaista hallintorakenteista ilmiöpohjaiseen ohjaukseen. Cuporen työpapereita 24. Kulttuuripoliitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tutkimus- ja kehittämistoiminta [verkojulkaisu]. ISSN=1798-6206. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 1.10.2025]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tkke>

Valtioneuvoston kanslia (2023). Vahva ja välittävä Suomi : Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165042>

Valtioneuvosto (2024). Kulttuuripoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2024:55. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165946>

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2024). Vaalikaudet ylittävien hankkeiden ja uudistusten valmistelu. Tuloksellisuustarkastuskertomus. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 1/2024. Saatavilla: <https://www.vtv.fi/app/uploads/2024/01/VTV-Tarkastus-1-2024-Vaalikaudet-ylittavien-hankkeiden-ja-uudistusten-valmistelu.pdf>

Valtiovarainministeriö (2025). Kuntatalousohjelma vuodelle 2026. Syksy 2025. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2025:53. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166467>